

Bài 40

HẠT TRẦN - CÂY THÔNG (*)

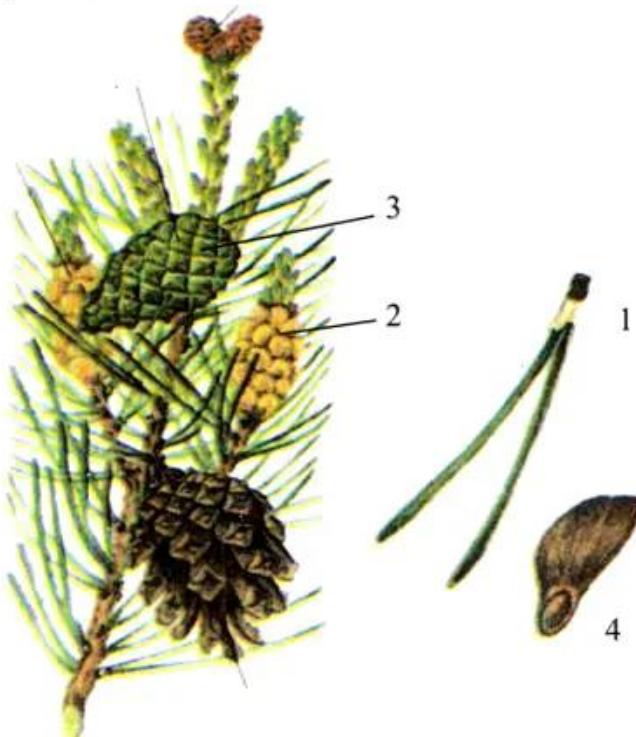
H.40.1 cho thấy một nón thông đã chín mà ta thường quen gọi đó là "quả" vì nó mang các hạt. Nhưng gọi như vậy đã chính xác chưa ? Ta đã biết quả phát triển từ hoa (đúng ra là bầu nhụy trong hoa). Vậy cây thông đã có hoa, quả thật sự chưa ? Học bài này ta sẽ trả lời được câu hỏi đó.

Hình 40.1. Một nón thông đã chín

1. Cơ quan sinh dưỡng của cây thông

Ở nước ta, cây thông khá phổ biến, nó được trồng ở nhiều nơi, có khi thành rừng. Vì thông là cây gỗ to (có thể cao tới 20 – 30 m) nên không thể bứng cả cây mà chỉ có thể lấy một cành lá mang cơ quan sinh sản (gọi là *nón*) về để quan sát.

Hình 40.2. 1. Một cành con mang hai lá; 2. Cụm nón đực; 3. Nón cái; 4. Hạt thông có cánh.

▼ Quan sát và ghi lại các đặc điểm của cành, lá thông (H.40.2).

2. Cơ quan sinh sản (nón)

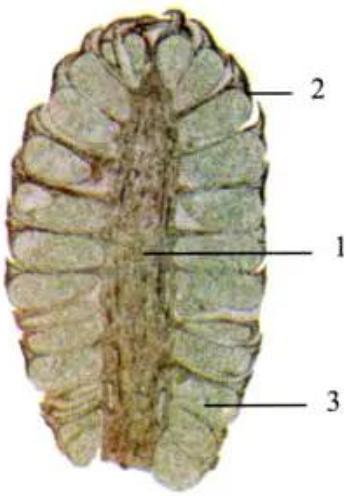
Thông có hai loại nón : nón đực và nón cái.

▼ – Hãy quan sát và ghi lại cấu tạo các nón đó, đối chiếu với các hình vẽ sau :

Nón đực : nhỏ, màu vàng, mọc thành cụm. Cấu tạo nón gồm các phần như ở H.40.3A.

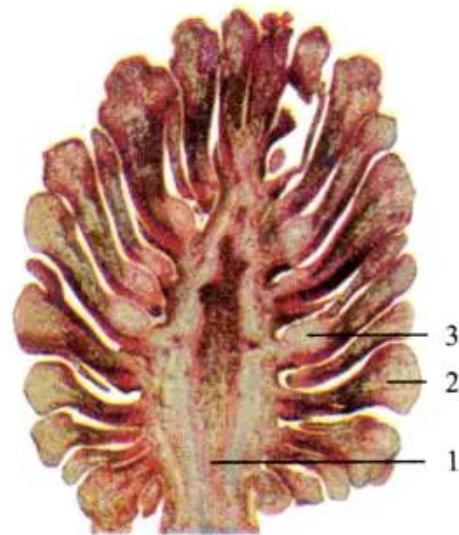
Nón cái : lớn hơn nón đực, mọc riêng lẻ từng chiếc. Cấu tạo gồm các phần như ở H.40.3B.

(*) Ở nước ta có vài loại thông, trong bài này nói đến cây thông nhựa hay còn gọi là thông hai lá (có hai lá mọc từ một cành con).

Hình 40.3A. Hình cắt dọc nón đực

1. Trục nón
2. Vảy (nhị) mang túi phấn
3. Túi phấn chứa các hạt phấn

Hình 40.3B. Hình cắt dọc nón cái

1. Trục nón
2. Vảy (lá noãn)
3. Noãn

– Sau khi quan sát nón thông hãy dùng bảng dưới đây để so sánh cấu tạo của hoa và nón, điền dấu + (có) hay – (không) vào các vị trí thích hợp :

Đặc điểm cấu tạo	Lá dài	Cánh hoa	Nhị		Nhụy			Vị trí của noãn
			Chi nhị	Bao hay túi phấn	Đầu	Vòi	Bầu	
Cơ quan sinh sản								
Hoa								
Nón								

– Từ bảng trên, hãy cho biết : có thể coi nón như một hoa được không ?

– Quan sát một nón cái đã phát triển :

Tìm các hạt, hạt có đặc điểm gì ? Nằm ở đâu ? Hãy so sánh nón đã phát triển với một quả của cây có hoa (quả bưởi) và tìm ra điểm khác nhau cơ bản.

Từ những điều trên, ta có thể trả lời được câu hỏi nêu ở phần đầu của bài.

3. Giá trị của cây Hạt trần

- ❑ Nhiều cây Hạt trần có giá trị : cho gỗ tốt và thơm (thông, pomu, hoàng đàn, kim giao,...) và trồng làm cảnh vì có dáng đẹp (tuế, bách tán, trắc bách diệp, thông tre,...).

Cây thông thuộc Hạt trần, là nhóm thực vật đã có cấu tạo phức tạp : thân gỗ, có mạch dẫn. Chúng sinh sản bằng hạt nằm lộ trên các lá noãn hoa (vì vậy mới có tên là Hạt trần). Chúng chưa có hoa và quả.

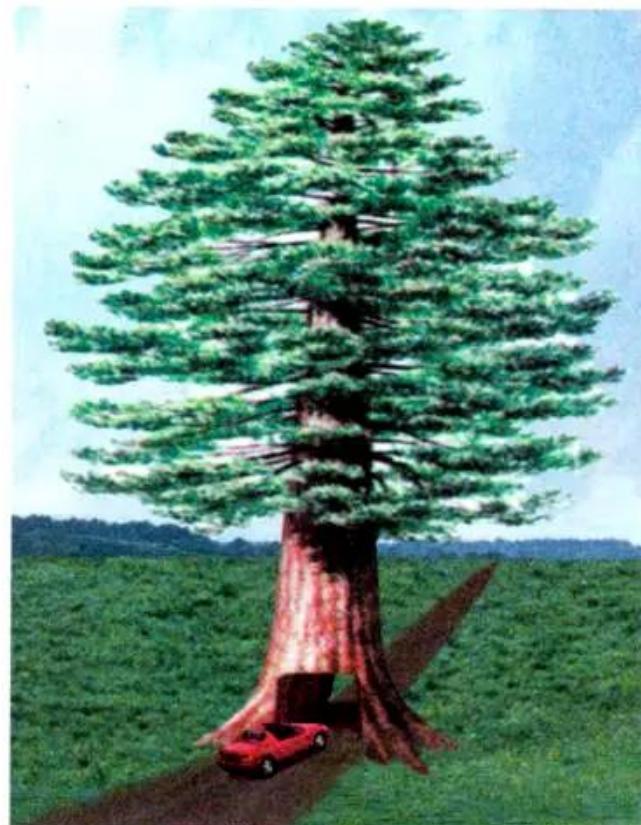
Các cây Hạt trần ở nước ta đều có giá trị thực tiễn.

Câu hỏi ?

1. Cơ quan sinh sản của thông là gì ? Cấu tạo ra sao ?
2. So sánh đặc điểm cấu tạo và sinh sản của cây thông và cây dương xỉ.

Em có biết ?

- Một số cây Hạt trần rất lớn, sống rất lâu năm, như cây xêcôia ở Châu Mĩ cao tới 150m, tuổi thọ từ 3 500 – 4 000 năm (H.40.4).
- Ở nước ta nhiều cây Hạt trần có giá trị cao bị khai thác mạnh nên đang có nguy cơ bị tiêu diệt, như hoàng đàn, pomu, thông Đà Lạt,... Vì vậy cần có biện pháp bảo vệ tốt.

Hình 40.4.
Cây xêcôia